

Offentliggjort 29. april 2004 03:00

Kronik: Forsvarets Efterretningstjeneste - hvorfor og hvordan?

Af Jørn Olesen, kontreadmiral, chef for Forsvarets Efterretningstjeneste

De seneste ugers debat har tydeligt demonstreret, at det ikke altid er den, der lever skjult, der lever godt. Det bør give både FE og medierne anledning til alvorlig eftertanke.

Det er rigets og udsendte styrkers sikkerhed, der sættes på spil. Broderparten af medierne har med deres relativt begrænsede forhåndsviden om efterretningsmæssige forhold og deres kroniske ønske om konflikt samt om at "mystificere" og more sig over FE, været mindst ligeså dårlige til at håndtere denne situation, som FE har. Det bør vi sammen gøre betydelig bedre fremover. FE har i hvert fald lært, at der fremover er behov for større åbenhed, skriver dagens kronikør.

Lad mig først kort forklare, hvad FE egentlig er for en størrelse. Lidt populært sagt er vi den danske udgave af CIA (Central Intelligence Agency), NSA (National Security Agency) og DIA (Defense Intelligence Agency) tilsammen. Uden sammenligning med amerikanske forhold, opgaver, budgetter og størrelse i øvrigt. Vi er Danmarks eneste udenrigsefterretningstjeneste, og vi henter vores informationer både gennem åbne kilder (aviser, tidsskrifter, tv, internet osv. osv.) og gennem "lukkede" kilder som elektronisk efterretningsindhentning, fysisk indhentning (personer og spioner) og samarbejdspartnere, som vi har en bred vifte af.

Vi er samtidig Danmarks militære efterretningstjeneste. Det er ikke uden grund, at der i Forsvarskommandoen ikke er en særlig militær efterretningsstab. Den funktion udfyldes af os.

Vores opgave er at indsamle, analysere og formidle informationer om forhold i udlandet af betydning for Danmarks og udsendte danske styrkers sikkerhed. Kunderne er især ministerier, forsvaret og Politiets Efterretningstjeneste, PET. Det gælder informationer om politiske, økonomiske og teknisk-videnskabelige forhold, herunder om international terrorisme, spredning af masseødelæggelsesvåben og international våbenhandel, og det gælder informationer om militære forhold.

Endelig er vi ansvarlige for den militære sikkerhed, både for Forsvarets enheder og installationer i Danmark samt for de soldater, skibe og fly mv., der udsendes i internationale operationer. Med det omfattende internationale militære engagement, Danmark har i dag, bruger vi ganske mange kræfter på denne sidste opgave.

Det forhold, at vi hører under forsvarsministeren og bærer navnet Forsvarets Efterretningstjeneste er således ikke udtryk for, at vi alene er en militær efterretnings- og sikkerhedstjeneste. Kluge forgængere gjorde os til meget, meget mere, nemlig landets eneste udenrigsefterretningstjeneste. Ikke mindst de såkaldte transnationale trusler dvs. international terrorisme, spredning af masseødelæggelsesvåben og international våbenhandel står højt på vores dagsorden, som verden ser ud i dag. Det er som bekendt bedre at forebygge end at helbrede. Det kan en velfungerende efterretningstjeneste.

For at understrege FE's brede virksomhed samt FE's mange forskelligartede kompetencer både på det indhentende og på det analytiske område vil jeg for god ordens skyld da også gerne nævne, at 85 pct. af vores personale er civile og at alene 15 pct. er militære.

Vi har et fint internt samarbejde mellem folk med meget, meget forskellige baggrunde. Det giver en ganske særlig bredde, styrke og kvalitet i indhentningen og analysen, og det er et godt fortrin for en efterretningstjeneste af så beskeden størrelse som vores. Det er også et forhold, der ofte værdsættes af vores udenlandske samarbejdspartnere. Enhver der har været blot perifert i kontakt med os, vil samtidig med egne øjne kunne medgive, at vores virksomhedskultur er helt vor egen. Vi mener

at have et miljø - en tænketank om man vil - hvor udviklingen, tanken og analysen kan boble relativt frit, og hvor der gennem avanceret indhentnings- og informationsteknologi, samarbejde, dialog og analytiske udfordringer kan skabes efterretningsmæssige vurderinger af høj kvalitet.

Vore medarbejdere forholder sig kritisk til deres arbejdsgrundlag og er fordomsfrit klar til at lade sig udfordre på deres indsats, bidrag, konstateringer og analyser. Alt med henblik på at FE som tjeneste kan levere kunderne det bedst mulige produkt.

Vi kan ikke nøjes med blot at konstatere, at der ikke foreligger sikre oplysninger om dette eller hint. Gør vi det, prøver vi end ikke at løse vores egentlige opgave, som er at give den bedst mulige efterretningsmæssige vurdering, uanset om grundlaget er mere eller mindre solidt. Kildekritik - meget a la den medierne kan og bør udøve - er en væsentlig del af denne proces.

Bundlinjen er, at den sammenfattende vurdering og fastheden af denne altid vil være det helt centrale i vores produkter til kunderne. Og den prøver vi naturligvis at udtrykke så kort og klart som muligt.

Selv om vi er en efterretningstjeneste og ikke et nyhedsbureau, er der således mange lighedspunkter mellem vores virksomhed og det at producere en uafhængig, ærlig og hæderlig avis.

Vores vurderinger kan være ufuldstændige og sammenfaldende med det medierne og de fleste andre tror - det var de også langt hen ad vejen i spørgsmålet om Iraks rådighed over masseødelæggelsesvåben. Men det betyder ikke, at efterretningstjenestens vurderinger er overflødige. Den efterretningsmæssige vurdering fremkommer gennem grundig analyse af både lukkede og åbne kilder og giver derfor beslutningstagerne større sikkerhed for at vurderingen er rigtig.

I andre tilfælde kan det ske, at de lukkede kilder bekræfter en mistanke om, at vi har fat i en stat eller et styre, der siger én ting og gør noget helt andet.

Begge tilfælde viser, at der er behov for en efterretningstjeneste, der også støtter sig på lukkede og normalt utilgængelige kilder. Danmarks sikkerhed kræver, at den danske regering har det bedst mulige nationale

efterretningsmæssige grundlag. En bataljon, der indsættes i Irak, en ubåd, der indsættes i Golfen og et F-16 kampfly, der indsættes over Afghanistan, har af hensyn til deres sikkerhed behov for det bedst mulige efterretningsmæssige grundlag.

Dermed heller ikke være sagt, at vi - eller medierne for den sags skyld - altid rammer helt rigtigt i vores vurderinger af fremtiden. Den, der slet ikke vover, vinder under ingen omstændigheder. Iraks rådighed over masseødelæggelsesvåben er et område hvor vi og langt de fleste andre ikke ramte plet. Hvad vi vurderede, kan man forvise sig om ved at læse den taleseddel jeg anvendte i Udenrigspolitisk Nævn den 19. april og i forbindelse med pressekonferencen i Statsministeriet samme dag. Den findes på Forsvarsministeriets hjemmeside.

Billedet af, hvad der rent faktisk er fundet, er betydelig mere nuanceret end det af Dr. David Kay vidt publicerede »We were all wrong«. Det kan man se, hvis man læser det han sagde i høringerne i Kongressen i Washington i forbindelse med sin afgang i januar i år.

Hvorfor de fleste vestlige efterretningstjenester ikke ramte bedre end de gjorde er relativt indlysende og allerede bredt erkendt. Det skyldes mangelen på centralt placerede troværdige kilder i toppen af det daværende Saddam Hussein regime. Styret var utrolig svært at trænge ind i på grund af dets lukkede totalitære karakter, som også fik dets egne generaler til at tro, at Irak havde masseødelæggelsesvåben. Jeg har da heller ikke hidtil mødt den efterretningstjeneste, der forud for krigen ansvarligt turde lægge hovedet på blokken på, at Irak slet ikke rådede over masseødelæggelsesvåben. Når det er sagt, har jeg det selvfølgelig dårligt med og er ærgerlig over, at vi ikke ramte bedre. En enkelt relativ tæt forbier er imidlertid et alt for spinkelt grundlag til at udtale sig om kvaliteten af vores arbejde.

Som et "mindre" land er Danmark organisatorisk begunstiget af alene at have 2 efterretningstjenester, nemlig Forsvarets Efterretningstjeneste, FE, og Politiets Efterretningstjeneste, PET. Tjenesterne er meget forskellige i tilgang og grundlag og beskæftiger sig med områder, der supplerer hinanden. FE håndterer forhold i udlandet dvs. den ydre sikkerhed, PET den indre sikkerhed. Det turde være indlysende, at det i forvejen tætte samarbejde mellem de 2 tjenester er blevet væsentligt intensiveret efter 11. september 2001. Det gælder også samvirket med vores væsentligste

udenlandske partnere.

En betydelig del af PET's viden om forhold i udlandet, herunder om international terrorisme, kommer fra FE. Men da PET direkte over for befolkningen er ansvarlig for den indre sikkerhed, må PET nødvendigvis have en mere åben profil over for medierne og befolkningen end FE. FE lægger ikke skjul på, at vi deltager i det internationale samarbejde om at bekæmpe terrorisme, men vore oplysninger er meget følsomme. Afsløring af FE medarbejdere i offentligheden kan svække deres personlige sikkerhed og afsløring af vore personkilder kan i yderste fald koste disse livet.

De seneste ugers debat har tydeligt demonstreret, at det ikke altid er den, der lever skjult, der lever godt. Det bør give både FE og medierne anledning til alvorlig eftertanke. Det er rigets og udsendte styrkers sikkerhed, der sættes på spil. Broderparten af medierne har med deres relativt begrænsede forhåndsviden om efterretningsmæssige forhold og deres kroniske ønske om konflikt samt om at "mystificere" og more sig over FE, været mindst ligeså dårlige til at håndtere denne situation, som FE har.

Det bør vi sammen gøre betydelig bedre fremover.

Naivt sagt bør medierne "passe lidt bedre på FE" i den åbne debat, fordi FE's muligheder for at svare åbent igen har sine nødvendige begrænsninger, hvis tjenestens funktionsvilkår ikke skal svækkes.

FE har i hvert fald lært, at der fremover er behov for større åbenhed.